

Posudek oponenta diplomové práce

Ústav sociální práce Univerzity Hradec Králové

Autorka závěrečné práce: Bc. Ivana Velčovská

Název závěrečné práce: Pohled sociální práce na problematiku gay/lesbického rodičovství

Hodnocení formulace hlavního cíle práce:

A

Odůvodnění:

Autorka v úvodu logicky a v souladu s požadavky na vymezení zpracovávané problematiky definuje genezi volby tématu v duchu zásady od obecného ke konkrétnímu, od jednoduchého ke složitějšímu. Vymezuje rozsah práce a zkoumané problematiky a tím dokládá jednu ze zásadních kompetencí univerzitně vzdělaného sociálního pracovníka / sociální pracovníce – kritické myšlení, schopnost analýzy a syntézy, schopnost zaměřit se na podstatu problému a skrze teoretické pochopení klíčových faktorů ovlivňujících stav postojů a volby vhodných metod a technik sociální práce, jimiž může být dosaženo snížení nebo odstranění konfliktů mezi jedincem a společností. Z formulace cíle a dílčích cílů vyplývá, že autorka při rozvoji sebe sama jako profesionála – kvalifikovaného sociálního pracovníka – studiem navazujícího magisterského programu postupuje dále od úrovně mikropraxe - aplikovat metody a techniky, zhodnotit potřeby a adekvátně tomu nabízet při spolupráci s klientem v procesu řešení jím nebo společností definované nepříznivé sociální situace při dodržování etických principů sociální práce. Autorka prokazuje volbou tématu, úrovně zkoumání zvolené problematiky a rámec teorie, který je prizmatem zkoumané podstaty, zralost v uvažování o stavu české sociální práce obecně. Na základě stručně a výstižně popsané vlastní dosavadní zkušenosti výkonu i studia sociální práce, volí téma citlivě společensky a z hlediska historického vývoje české sociální práce také filosoficky a skrze hodnotovou orientaci prakticky v úrovni postoje a přístupu sociální práce k jinakosti, marginalizaci a vyčleňování.

Dílčí cíle jsou formulovány opět logicky a zvolená kombinace metod sociálního výzkumu je s ohledem na složitost promítání v české praxi sociální práce spíše neuvědomovaného paradigmatu reformního – tedy kritické teorie v sociální práci – vhodná, i když pro následnou operacionalizaci a formulaci závěrů, které jsou podloženy ověřenou znalostí, značně náročné.

Hodnocení struktury práce:

A

Odůvodnění:

Obdobně jako při hodnocení formulace hlavního cíle a tématu, jehož náboj lze identifikovat již skrze autorkou uvedená klíčová slova i autorkou zvolený obecný rámec teorie kritické sociální práce, anitoprese, normativita, radikální sociální práce. Při formulaci problému a snaze o jeho popsání v maximální možné šíři, klade důraz na principy a prvky, kterými se kritická teorie jakou proud a následně kritická sociální práce jako reaktivní model sociální práce na rozvoj společnosti a konzervativní uplatňování normativizující a nešťastně zprofanované případové sociální práce vyvinula.

Téma autorka v duchu již výše uvedených zásad dále objasňuje skrze metody a techniky sociální práce, do nichž se promítá reformní paradigma a systematicky dokládá vhodně zvolený teoretický rámec na konkrétních příkladech nerovného zacházení s právy a přístupem k veřejným službám a statkům v případě členů lesbické, gay, bisexuální a transgenderové komunity (LGBT), kteří sami tvoří páry, sociální rodinu, skupiny podpůrné a také rizikové z hlediska aplikace stereotypů, jejich promítání do sebepojetí – autosterotypů. Každý z přístupů či forem sociální práce vycházející z reformního paradigmatu, pak navíc autorka přibližuje na konkrétní podobě fungování a praktického uplatnění sociálních pracovníků a pracovníků a kulturu organizace.

Hodnocení teoretické části práce:

B

Odůvodnění:

Paradigma reformní je tvořeno teoriemi antioprese, antidiskriminace a emancipace a zrovnoprávnění, či konceptem lidských práv. V kontextu zvoleného tématu je autorkou popsána v závěru přehledu také teorie feministické sociální práce a z ní vycházející proudy, přičemž jedním z nich je také proud založený na diskurzu uvnitř feministického hnutí, jehož výsledkem bylo vyčlenění a zvýraznění lesbických práv a hnutí lesbianismu. Klíčový faktor, zde zmíněný je riziko aplikování heteronormativity a seximu do zvoleného způsobu intervence doložené kasuisticky jako přítomný aspekt nevyhýbající se ani autoritám v oborech pomáhajících profesí. V kontextu této části autorka mj. upozorňuje na významné osobnosti světové sociální práce. V této části práce vnímám jistou disproporci. Autorka stále velmi trefně dokládá na praktickém obrázku vysokou významnost uvedení daných teoretických konceptů, avšak oproti ostatním částem, se zde pouští do hodnocení postupu a intervence konkrétní osoby. Stejně tak, ačkoliv je pro celkový kontext důležité upozornit na diverzitu často paušálně charakterizované komunity LGBT a podtrhnout význam ženského hnutí a vymanění se leseb z paradoxně – na základě odlišné sexuální preference a prožívání – odmítání heterosexuálním feminisemem. I zde je pasáž poněkud nevyvážená v porovnání s ostatními. Pro kontext a pochopení problematiky LGBT hodnotím za důležité poukázat na princip sociálních konstruktů a stereotypního vnímání, hodnocení se a vymezování uvnitř komunity navzájem. Vnímám, že to může být podprahově vnímaným faktorem. Mezi heterosexuální většinou a homosexuální menšinou dochází obousměrně podporování stereotypů a tím pádem je klíčové pro profesionální sociální práci zvládat dovednosti sebereflexe a pracovat na sebepoznání. Pro následující část – rodinu a rodičovství – zejména je-li tvořeno lesbickým párem – může být exkurz do komplikovanosti lesbianského feministického hnutí významné. V porovnání s ostatními teoretickými koncepty je však nevyvážené, stejně jako následující subkapitola věnovaná principům lesbianské feministické sociální práci, kde opačně autorka vlastní principy systematicky neuvádí, spíše dokládá na historii světové sociální práce, že mezi členkami ženského hnutí, které položily základ pro rozvoj sociální práce v USA (inspirovány mmch. hnutím Toynbee Hall ve UK, kde prvek lesbianství ani gayství nebyl ani neformálně ani prakticky přítomen) v Chicagu vytvořením komunitního centra Hull House jsou doloženy intimní a přátelské vazby a vztahy. Následující část považuji nicméně za velmi zdařilou a překrývá předchozí opět systematickostí a reflexí uplatnění metod sociální práce v lesbianistické formě.

Centrem pozornosti autorky téma rodiny, respektive konsekvence a kontexty rodičovství gayů a leseb, identifikace a identita, učení se rolí, vymezování se vůči rolím a jejich přijímání. Teoretickou část dále věnuje autorka deskripci faktorů, které v rámci studií rodiny, rodu pohledy sociologa, představitele sub-oboru sociální patologie a psychologa (rodinného terapeuta).

Autorka se v této kapitole věnuje charakteristickým problémům a překážkám, které vyplývají z role rodiče v případě homoparentální rodiny, proces coming-out, genderové role a následně rodičovské

kompetence obecně. Na jednotlivých subkapitolách dokresluje teorie rodiny v kontextech gayů a leseb v možných variantách rolí. Autorka současně zmiňuje až nebezpečně z hlediska četnosti detekce fenomén domácího násilí.

Za zajímavý považuji postřeh v závěru – shrnutí teoretické části, kde autorka upozorňuje na skutečnost, že někteří současní autoři, odborníci pro oblast rodiny, náhradní rodinné péče a koncept sociálně-právní ochrany dětí občas nedostatečně zpracovávají své texty, aby podrobili kritice genderové stereotypy tvořené převážně ženami zastoupenou typovou pozicí sociální pracovnice v sociálně-právní ochraně.

Hodnocení metodické části práce:

A

Odůvodnění:

Dodržena pravidla pro stanovení dílčích cílů a jejich transformace do otázek – resp. kritérií, neboť součástí zvolené metody je též analýza dokumentů. Volba kvalitativního výzkumu je, obzvláště pro tuto tematiku a množství tabu, neznalosti a z ní vyplývajících předsudků, zvolena optimálně včetně přístupu etnografického.

Hodnocení zpracování výsledků výzkumu:

A

Odůvodnění:

Autorka naplnila princip přiměřené teoretické části vůči části výzkumné. V teoretické části uvedené aspekty, specifika a deskriptory subteorií – ať již kritické teorie, stereotypního uvažování a jeho vliv na výkon profese - byly v rámci observace – monitoringu, rozboru jazyka, slangu a kultury organizace, anketě a rozhovorech dle možností sledovány, či zaznamenány.

Hodnocení naplnění cílů a zpracování závěrů práce:

A

Odůvodnění:

Interpretace výstupů a zjištění v dílčích cílech považuji za odborně provedenou. V rámci závěru a diskuse považuji shrnutí, které je doplněno o informace, které nebyly předmětem zjišťování a vystavení diskusí s politickými opatřeními, či právním systémem ČR za věrné duchu nositele reformního paradigma. Může být však, ke škodě celé práce, označeno za nadbytečné a emočně podbarvené.

a riziku či potenciálu oprese či na základě stereotypního uvažování sociálních pracovníků více kontrolní až regulativní či mocenský s ohledem na výsledek práce do dvou možných obecnějších

Hodnocení formální stránky práce:

A

Odůvodnění:

sine

Hodnocení přínosu práce pro praxi sociální práce či sociální politiky:

A

Odůvodnění:

V tak pečlivě a odborně provedené práci, s lehkostí popsané problematiky a uvedení velmi komplikovaných teorií pro pochopení podstaty, nejsou-li známy základy, tj. teorie sociologické, psychologické a sudíí genderových postrádám pouze náznak na otevření dalšího tématu, které by mohla autorka dále zpracovávat, nebo se mu ve své činnosti věnovat – doufám spíše v úrovni makropraxe, a to nikoliv, že bych se domníval či vyvozoval nedostatečnou kompetenci v mikropraxi, ale naopak v makropraxi sociální práce sám osobně postrádám více takových kompetentních osob.

Další připomínky:

Současně o potřebě či spíše nepotřebě metodického vedení a vzdělávání bych si dovilil položit na závěr pouze otevřenou otázku, která může či nemusí být autorkou při obhajobě reflektována.

Nemělo by být absolutní součástí vzdělávacích kurikul téma LGBT v kontextu individuálního prožívání, rizikového chování a následně podpoře partnerského a rodinného vztahu a nepodkročielným požadavkem odborné způsobilosti vysokoškolských pedagogů v oboru sociální práce znalost a dovednost tuto znalost předat? A nevyplývá výsledek zjišťování také například z faktu, že v obecné rovině se na oborech sociální práce téma menšin, včetně těch sexuálních, zmiňuje? Dovolil bych si být méně ambiciózní v očekávání efektu v rovině metodického vedení. Dovolil bych si nabídnout posun záběru do přívětivější formy – povinného celoživotního vzdělávání a vytvoření modulu, který v rámci studií rodiny může být nedílnou součástí.

Otázky k obhajobě:

Viz předchozí pasáž hodnocení „Další připomínky“ – pouze fakultativně, bude-li autorka chtít.

Celkové zhodnocení práce:

A

Odůvodnění:

Není co více uvést, než bylo již uvedeno, ve všech předchozích částech hodnocení. Práci bych po případné recenzi, úpravě či vyvážení mnou identifikovaných pasáží, doporučil k tisku jako publikaci. Případně ve zkrácené verzi, a zejména závěry výzkumné části, v podobě článku (spíše popularizačního – nikoliv však akademické stati, neboť cílová skupina čtenářů by jej spíše nečetla) nabídnout oborovému celostátnímu tištěnému, či internetovému časopisu. Osobně jsem přesvědčen, že sociální pracovníci (profesionální) mají co říci, jenže tak nečinní a o jejich práci mluví sociologové, právníci nebo samozvaní experti a výsledek je vždy tristní.

Autorka má co sdělit nejen odborné společnosti, ale také laické veřejnosti.

V Praze dne 28.4.2016

PhDr. Radek Suda
jméno oponenta

podpis oponenta